

Nr 898

Av herr **Hedin m. fl.**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, med förslag rörande de värnpliktigas utbildning m. m.*

(Lika lydande med motion nr 731 i Första kammaren)

I Norge avser man att genomföra ett nytt system beträffande värnpliktsutbildningen av den inom handelsflottan tjänstgörande personalen. Redan tidigare gäller i Norge, att värnpliktig som fyllt 28 år och ännu icke fullgjort värnpliktstjänstgöring icke inkallas till dylik tjänstgöring. Enligt det nya systemet skall anställda inom den norska handelsflottan automatiskt medgivas anstånd på tre år med värnpliktstjänstgöringen, därest de ansöker härom. Nytt anstånd om tre år beviljas därefter automatiskt, därest den värnpliktige styrker att han under den första uppskovsperioden tjänstgjort 24 månader i den norska handelsflottan. Ytterligare anstånd lämnas på begäran undan för undan, till dess den värnpliktige passerar 28-årsåldern och icke vidare inkallas till militärtjänstgöring.

I Storbritannien och Holland har värnpliktsutbildningen av handelsflottans personal redan tidigare arrangerats i speciella former med samma syftemål. Sålunda gäller i Holland att en stor del av sjömanskåren befrias från all värnpliktstjänstgöring, så länge vederbörande kvarstår i handelsflottan. Om vederbörande emellertid slutar sin tjänst inom fem år, inkallas han och får fullgöra vanlig värnpliktstjänstgöring. Bland sjömännen uttages ett mindre antal för fullgörande av en särskild utbildningskurs om ca tre månader avsedd för yrkessjömän. Kursen avser att ge en utbildning som kan vara till nytta vid tjänstgöring ombord på handelsfartyg i krigstid.

Ett likartat system har tillämpats i Storbritannien. Det innebär att den som stadigvarande tjänstgör i handelsflottan är befriad från värnplikt. Särskilda kurser, s. k. merchant navy defence courses, anordnas emellertid. Numera föreligger icke skyldighet för brittiska medborgare att fullgöra värnpliktstjänst.

Syftet med de åtgärder, som vidtagits i Storbritannien och Holland och som nu planeras i Norge, är följande. I händelse av krig kan den på handelsfartygen tjänstgörande personalen endast i mindre utsträckning tagas i anspråk av örlogsflottan. Handelsfartygen måste ha sin personal för att kunna hållas i gång. Vidare räknar man med att handelsfartygen ofta befinner sig i en sådan geografisk position att personalen ombord icke kan inställa sig till tjänstgöring på örlogsfartyg, baserade i hemlandet. Denna senare synpunkt äger för svenskt vidkommande än större aktualitet än för de ovan nämnda länderna. Sveriges geografiska läge och sannolikheten av

en avspärrning i händelse av krig medför att personalen inom den svenska handelsflottan vid ett krigsutbrott i huvudsak icke är tillgänglig för tjänstgöring inom den svenska krigsmakten.

Ett annat skäl för de åtgärder som vidtagits i andra länder är önskemålet om en förnuftig hushållning med det allmännas medel. Det framstår som föga önskvärt att lägga ner dryga utbildningskostnader på personal, som måhända ändå icke kan tagas i anspråk för den tjänstgöring, till vilken den utbildas. De i andra länder vidtagna respektive planerade åtgärderna åsyftar därför — såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen — endast sådan personal som tillhör den fasta sjömanskåren; vanliga regler angående värnpliktstjänstgöring gäller däremot för den stora grupp som endast tillfälligt tjänstgör inom handelsflottan.

Det anses att den som ägnar sig åt sjömansbanan och vet med sig, att han i händelse av krig har att fullgöra en farofylld tjänst ombord på handelsfartyg icke därutöver bör åläggas en militärutbildning som icke kommer till användning i händelse av ofredstid. Förevarande spörsmål har tagits upp i en framställning i december 1965 från eleverna vid sjöbefälsskolan i Härnösand till ett antal militära och civila myndigheter.

Mycket talar för ett system som innebär att de värnpliktiga utbildas under förslagsvis tre månader i brandskydd, tätning av läckor, skydd mot radiakstrålning och vad som i övrigt sammanhänger med försvar av handelsfartyg.

I de länder, där ett dylikt system redan prövats, har detta inverkat förmanligt på rekryteringen och kvarstannandefrekvensen inom sjömansyrket. Icke minst inom den svenska handelsflottan föreligger ett uppenbart behov av att bygga upp en kår av verkliga yrkessjömän. De svenska statsmakterna har bl. a. i samband med utformningen av reglerna rörande pensionering av handelsflottans manskap vidtagit åtgärder i syfte att premiera s. k. långtidsseglare för att därigenom höja kvarstannandefrekvensen inom yrket och bygga upp en dylik kår av verkliga yrkessjömän. Icke minst den tekniska utvecklingen inom sjöfarten gör det önskvärt att en utveckling i denna riktning befrämjas med de medel som står till buds.

Den besparing som i vårt land skulle göras genom att införa ett motsvarande system kan användas för andra mer trängande militära behov.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 106 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t snarast framlägger förslag rörande värnpliktstjänstgöring för den i handelsflottan tjänstgörande personalen efter de riktlinjer som i motionen angivits.

Stockholm den 26 april 1966

Carl Eric Hedin (h) Alf Wennerfors (h) Gunnar Oskarson (h)